MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

TRANSATLANTİK TİCARET VE YATIRIM ORTAKLIĞI VE TÜRKİYE: FIRSATLAR VE MEYDAN OKUMALAR

Merve Aksu*

ÖZET

Son otuz yılın en büyük durgunluğunu beraberinde getiren 2008 finansal krizi, mevcut uluslararası politik ekonomi paradigmalarının sorgulanmasına neden olan aksaklıkları da gün yüzüne çıkarmıştır. Krizin ardından IMF, Dünya Bankası gibi uluslararası örgütlerin yanı sıra ABD ve AB ülkeleri gibi gelişmiş ekonomiler; krizin olumsuz etkilerini ortadan kaldırıcı reçeteler bulmakta güçlük çekmiş ve küresel yönetişim kriz karşısında yetersiz kalmıştır. Küresel liberal düzenin bir değişim ve dönüşüm içinde olduğu ise açıktır. Bu değişim ve dönüşümün en temel göstergesi de doğrudan yabancı sermaye girişlerinin gelişmiş ekonomilerden gelişmekte olan ve yükselen ekonomilere doğru kaydığıdır. Gelişmiş en büyük ekonomilerden olan ABD ve AB artan küresel rekabet karşısında 28 Kasım 2011 tarihinde kendi aralarında kurdukları Yüksek Seviyeli Çalışma Grubu (YSÇG) aracılığıyla Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTYO) çatısı altında bir serbest ticaret anlaşması geliştirme kararı almışlardır. Kabulüne ilişkin tartışmaların devam ettiği TTYO, küresel piyasalar ve başta Türkiye olmak üzere yükselen ekonomiler için büyük bir meydan okumadır. Bu çalışmanın amacı ABD ve AB arasında müzakerelerine devam edilen TTYO'ya yönelik kavramsal bilgiyi sunmakla birlikte; iki taraf ile hem ekonomik hem de ticari bağları bulunan ve yükselen ekonomiler arasında olduğu kabul gören Türkiye'nin anlaşmadan ne şekilde etkileneceği sorusunu cevaplamaktır.

Anahtar Kelimeler: Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTYO), AB-ABD İlişkileri, Küresel Ekonomi, Türkiye Ekonomisi.

1. GİRİŞ

Son otuz yılın en büyük durgunluğunu beraberinde getiren 2008 finansal krizi, mevcut uluslararası politik ekonomi paradigmalarının sorgulanmasına neden olan aksaklıkları da gün yüzüne çıkarmıştır. 2007'nin ortalarında ABD'de konut finansman sistemindeki kredi temerrüt oranlarında meydana gelen artışın yarattığı sorunlar neticesinde ortaya çıkan kriz, finansal

* İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
piyasalardaki likidite sorunu ile birlikte piyasanın geneline yayılarak 2008 sonbaharında karşılıklı bağımlılığın hakim olduğu liberal düzende küresel bir nitelik kazanmıştır.[1]

Krizin ardından IMF, Dünya Bankası gibi uluslararası örgütlerin yanı sıra ABD ve AB ülkeleri gibi gelişmiş ekonomiler; krizin olumsuz etkilerini ortadan kaldırıcı reçeteler bulmakta güçlük çekmiş ve küresel yönetişim kriz karşısında yetersiz kalmıştır. Küresel liberal düzenin bir değişim ve dönüşüm içinde olduğu ise açıktır. [2] Bu değişim ve dönüşümün en temel göstergesi de doğrudan yabancı sermaye girişlerinin gelişmiş ekonomilerden gelişmekte olan yükselen ekonomilere doğru kaydığıdır. Gelişmiş en büyük ekonomilerden olan ABD ve AB ise artan küresel rekabet karşısında 28 Kasım 2011 tarihinde kendi aralarındaki kurdukları Yüksek Seviyeli Çalışma Grubu (YSÇG) aracılığıyla Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTYO) çatısı altında bir serbest ticaret anlaşması geliştirme kararı almışlardır.[3] YSÇG'nin sunmuş olduğu nihai raporda 13 Şubat 2013 tarihi itibariyle TTYO için taraflar arasında görüşmelerin başlatılacağı kararı alınmış ve aynı yılın Temmuz ayı itibari ile de iki taraf arasında müzakereler resmen başlatılmıştır. Yaklaşık beş yıldır müzakerelerine devam edilen TTYO'nun temel amacı ise tarafların rekabet gücünü arttırmakla beraber ekonomik büyüme hızında artışlar meydana getirmek olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmanın amacı ABD ve AB arasında müzakerelerine devam edilen TTYO'ya yönelik kavramsal bilgiyi sunmakla birlikte; iki taraf ile hem ekonomik hem de ticari bağları bulunan ve yükselen ekonomiler arasında olduğu kabul gören Türkiye'nin anlaşmadan ne şekilde etkileneceği sorusunu cevaplamaktır. Bu bağlamda çalışmanın ilk bölümünde TTYO'nun kapsamına ilişkin kavramsal çerçeve ortaya konulacak olup ikinci bölümde taraflar özelinde etkisine değinilecektir. Çalışmanın son bölümünde ise anlaşmanın Türkiye ekonomisini ne şekilde etkileyeceğine yönelik çıkarımlarda bulunulacaktır.

2. TRANSATLANTİK TİCARET VE YATIRIM ORTAKLIĞININ KAPSAMI

2013 yılının başları itibariyle müzakerelerine başlanan TTYO'nun

---

[1] Hülya Kırcı, 2008 Küresel Krizinin Kökeninde Yatan Hatalar ve Dodd-Frank Kanunu Düzenlemeleri, Yönetim ve Ekonomi Celal Bayer Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Manisa, 2016, Cilt:23, Sayı:2, s.467-468

[2] Fikret Şenses, Ziya Öniş, Caner Bakır (Der.), Ülke Deneyimleri Işığında Küresel Kriz ve Yeni Ekonomik Düzen, İstanbul, İletişim Yayınları, 2015, s.9.

[3] M. Sait Akman, AB-ABD Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. Anakara Avrupa Çalışmaları Dergisi,2014, Cilt: 13, Sayı: 1, ss.4

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

küresel piyasalar bağlamında iki temel önemi bulunmaktadır[4] İlki serbest ticaret anlaşmaları içerisinden en geniş kapsamlı anlaşma olmasıdır. Diğer bir önemi ise tarafların kendi aralarında daha önce hiç müzakere etmedikleri konular üzerinde mutabakata vararak küresel ekonomideki etkinliklerini arttırma hedefinde olmalarıdır.

TTYO ile tarafların tarım ve sanayi ürünleri bağlamında var olan tarifelerin büyük bir kısmını kaldıracak olmaları, yatırımda bulunma koşullarında gerçekleştirilecek iyileştirmeler, hizmet ticaretine getirilecek esneklikler, kamu ihalelerine giriş serbestliklerinin getirilmesi ve tarife dışı engellerin kaldırılması için atılan adımlar ve geliştirilen stratejiler aracılığıyla ticaret ve yatırımlar serbestleştirilecek olup yeni pazarlara girişin önü açılacaktır.[5] Bu bağlamda Ekim 2015'te yapılan görüşmeler neticesinde; rekabet, sürdürülebilir kalkınma, enerji ithalatı ve ihracatı, fikri mülkiyet hakları, sağlık ve bitki sağlığı, gümrükler, ticaret kolaylaştırıcı işlemler, devletler arası uyuşmazlık halleri ve sübvansiyonlar gibi konu başlıkları tartışılmıştır. [6]

TTYO ile başta ekonomik ve ticari engeller olmak üzere yasal engeller de ortadan kaldırılarak mal ve hizmetlerin, sermaye ve yatırımın kıtalar arası hareketliliğinin önü açılacaktır. Bu bağlamda en dikkat çekici gelişme tarım sektörüne yönelik serbestleşmedir. Bunun nedeni ise AB bünyesindeki tarım ürünlerinin ABD ile kıyaslandığında oldukça fazla olması ve AB'nin ABD'ye kıyasla bu sektörde ticaret fazlası vermesine karşın gerçekleştirilecek olan düzenleme ile tarım ürünlerine yönelik AB'nin korumacı politikalarının son bulacağı görüşüdür. [7]

ABD ile AB arasında bir takım istisnai mallar dışındaki mevcut tarife oranları ortalama %3 civarında olmakla birlikte taraflar arasındaki geniş ticaret hacmi hesaba katıldığında bu oran geniş çapta bir kayıp olarak da nitelendirilmektedir. Bu kaybın kazanca dönüştürülmesi için gündeme alınan TTYO ile birlikte muazzam ölçekte bir entegrasyon sürecine de girilmiştir. Ancak tarafların mevzuatlarındaki farklılıklar ve anlaşmanın oldukça geniş kapsamlı oluşu bu entegrasyonda bir takım meydan okuma ve zorlukları da

---

[4] European Commission, "Transatlantic Trade and Investment Partnership: The REgulatory Part", Erişim Adresi: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/july/tradoc_151605.pdfErişim Tarihi: 23.03.2017

[5]Deniz Dilara Dereli, Transatlantik Ticaret Ve Yatırım Ortaklığı'nın Avrupa Birliği Ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Rekabet Gücüne Muhtemel Etkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Isparta, 2016, Cilt:21, Sayı:2, ss.443.

[6]**A.g.m.** ss.443-444.

[7] Melike Akkaraca Köse, "Agricultural Policy Reforms and Rural Development: Turkey and the EU", Avrupa Çalışmaları Dergisi, 2012, Cilt:11 Sayı:2 ss.82

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

beraberinde getirmektedir.[8] Bu duruma bir örnek teşkil etmesi bakımından; AB vatandaşlarının katkı maddesi kullanılmayan organik besinleri tercih etmesine karşın ABD'de yaygın tüketim anlayışının hazır gıda ya da genetiği ile oynanmış alternatif ürünler oluşu bahse konu olan entegrasyon sürecini ve uyumu güçleştirmektedir.[9]

AB vatandaşı ve firmalarının ABD ile kıyaslandığında daha normatif bir karaktere sahip oluşu iki taraflı bir soruna neden olmaktadır. Genetiği değiştirilmiş gıdaların ithalatına sıcak bakmayan AB vatandaşları karşısında ABD'deki kimya üretiminde gerçekleşmesi muhtemel düzenlemelerin getireceği maliyetlerden memnun olmayan fabrika sahipleri bu açmazın en açık örnekleridir.

3. TRANSATLANTİK TİCARET VE YATIRIM ORTAKLIĞININ ABD VE AB EKONOMİSİNE ETKİLERİ

ABD ve AB'nin günlük ticaret hacmi 2 milyar doların üzerindedir.[10]Küresel mal ticaretinin yaklaşık %35'i ile toplam hizmetler ticaretinin %40'ı transatlantikte gerçekleşmektedir. Yıllık ihracatta Çin'in ardından 2. ve 3. Sırada yer alan AB ve ABD'nin dış ticaret hacmini gösteren tablo 1'e bakıldığında iki ülkenin birbiri ile olan ihracatında düzenli bir artış olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo1: AB ve ABD Dış Ticaret Hacmi (Milyar $)

YIL	AB'nin ABD'ye İhracat	ABD'nin AB'ye İhracatı	Hacim
2000	220.1	190.5	410.6
2005	314.4	203.5	517.9
2010	321.2	229.5	550.7
2015	390.4	260.1	650.5

Kaynak: *Eurostat 2015 verileri ile oluşturulmuştur.*

[8]Daniel S. Hamilton, America's Mega-Regional Trade Diplomacy: Comparing TPP and TTIP. The International Spectator: Italian Journal of International Affairs, Cilt:49, Sayı:1, ss.82

[9] Shayerah Ilias Akhtar ve Vivian C. Jones "Proposed Transatlantic Trade and Investment Parnership (TTIP): In Brief" CRS Report, Congressional Research Service, 2014, 1-13.

[10]Uğur Özgöker, Yusuf İnamoğlu, AB ve ABD Arasındaki Transatlantik Ticaret ve Yatırım Anlaşması (TTIP - Transatlantic Trade and Investment Partnership) ve Türkiye'ye Muhtemel Etkileri, İstanbul Arel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2016, Cilt:1, Sayı:2 ss.4

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Günümüzde birçok kurum ve araştırma şirketleri tarafından TTYO'nun iki taraf ekonomisi ve küresel ekonomi üzerine etkileri analiz edilmektedir. Bu bağlamda 2013 yılında sunulan rapora göre, TTYO'nun AB bağlamında yaklaşık 119 milyar dolar ABD için ise 95 milyar dolarlık bir geliş artışı meydana getirmekle birlikte AB yıllık ihracatında %6, ABD ihracatında %8'lik bir yükselmenin gerçekleşeceği öngörülmektedir.[11] TTYO'nun iki taraf açısından en geniş kapsamlı halinin uygulanmasının etki analizini gerçekleştiren raporlarda ise AB'nin yıllık milli gelirinde yaklaşık %0.48'lik ABD'nin yıllık milli gelirinde ise yaklaşık %0.39'luk bir artış meydana getireceği tespit edilmiştir.[12]

Özellikle 2008 kriziyle birlikte ABD ve AB'de gözlemlenen düşük büyüme hızları ve yükselen ekonomilerin küresel ekonomideki artan payları göz ününde bulundurulduğunda TTYO taraflar için avantajları bir hayli fazla olan bir anlaşma görünümündeyken diğer ülkeler için de büyük bir meydan okuma niteliğindedir.

3. TRANSATLANTİK TİCARET VE YATIRIM ORTAKLIĞININ TÜRKİYE'YE MUHTEMEL ETKİLERİ

TTYO'nun gündeme geldiği 2011 yılı itibariyle anlaşmanın imzalanması halinde en çok etkilenen ülkelerden birisi de Türkiye olacaktır. Bu durumun en temel nedeni ise Türkiye'nin AB ile 1996 yılında imzalamış olduğu Gümrük Birliği Anlaşması'dır. Bu anlaşma uyarınca aralarında Gümrük Birliği bulunan ülkeler aynı gümrük tarifesini uygularlar. Bunun anlamı ise TTYO imzalandığında AB ile ABD arasında gümrük tarifeleri kaldırıldığında direkt ve tek taraflı olarak Türkiye ile ABD arasındaki gümrük tarifeleri de kalkacaktır. ABD'den gelen malların gümrüksüz bir şekilde AB'ye girmesinin ardından aynı mallar serbest dolaşım gereği yine gümrüksüz bir şekilde Türkiye'ye girecektir. Ancak Türkiye bağlamında bu durum ele alındığında aynı malın satışında ABD'ye gümrük ödenecek olup bunun doğal bir sonucu olarak ticaret sapması meydana gelecektir.[13]

Türkiye ihracatının yaklaşık %45,5'i AB, %4,4'lük kısmı ise ABD'ye gerçekleşmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde TTYO; Türkiye'nin dış

---

[11] Joseph Francois, Miriam Manchin, Hanna Norberg, Olga Pindyuk, Patrick Tomberger Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment: An Economic Assessment", CEPR-Centre for Economic Policy Research, 2013 Erişim Adresi: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdfErişim Tarihi 23.03.201

[12] M.Sait Akman, Transatlantik Ticaret Ve Yatırım Ortaklığı: Ortaya Çıkaran Etkenler, Kapsamı, Etkileri Ve Güçlükleri, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2014, Cilt: 36 Sayı:2, ss.38.

[13] Işın Çelebi, ABD Ve AB'nin Yeni Ekonomik İşbirliği Stratejileri Ve Türkiye'ye Etkileri, Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi, 2013, Cilt:21, Sayı:2, ss.224.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
ticaret hacminin yarısını meydana getiren ülkelerle ticari dengenin bozulmasına neden olabilecek kapsama sahiptir. Bu durum ise Türkiye'nin dış ticaret açığının artması tehlikesini ortaya çıkarmaktadır.

Son yıllarda ekonomisinde meydana gelen büyüme, sahip olduğu materyal gücü, bulunduğu coğrafyada lider ülke olma potansiyelini barındırması ve küresel yönetişimde giderek artan etkinliği ile Türkiye değişen küresel düzen içerisinde yükselen güç ve önemli bir bölgesel aktördür.[14] Türkiye'nin ortaya çıkan yeni düzende yükselen güç olarak konumlandırılması bağlamında AB ve ABD'nin ekonomik entegrasyon süreçlerinin yükselen ekonomilere bir meydan okuma olduğu gereceğinden hareket edildiğinde bu durumun Türkiye açısından olumlu sonuçlar doğurmayacağı açıktır. Ancak böylesi bir durum aynı zamanda Türkiye'nin Batı bloğu karşısında Çin, Hindistan, Rusya ve Brezilya gibi yükselen güçlerle hareket etme fırsatını da beraberinde getirecektir.

Bu gelişmelerin yanı sıra Türkiye ile AB arasında görüşmeleri devam eden üyelik sürecinin belirsizliklerle dolu olduğu gerçeği Gümrük Birliği'nden kaynaklı dezavantajın kısa sürede çözülemeyeceğinin de bir göstergesidir. Gümrük Birliği Anlaşması'na göre yükümlülükleri bulunan ve uyması gereken taraf Türkiye'dir. Yükümlülükleri ve sunduğu fırsatlar bağlamında bu anlaşma önemli bir entegrasyonun da önünü açmıştır. Ancak TTYO ile birlikte ele alındığında Türkiye'nin anlaşmanın getirilerinden faydalanamaması ve dahası anlaşma ile birlikte maddi yükünün artması Türkiye için bir hayli olumsuz sonuçlar doğuracağından bu durumun önüne geçmek için ABD ile Türkiye arasında benzer formatta bir serbestlik anlaşması imzalaması ihtiyacı doğmaktadır.[15]

Bu argümanlar ışığında söylenebilir ki; Türkiye için başta ticaret sapmasından kaynaklı gümrük vergisi gelirlerinde azalmalar meydana gelecektir. AB pazarının ABD ile giderek daha yüksek oranda bütünleşecek olması AB'nin dış ticaret ortağı olan Türkiye için pazar payında düşüşler meydana getirecektir. Aynı etki ABD pazar için de muhtemel gerçekleşecektir. Sermaye ve yatırım hareketliliği daha ziyade AB – ABD odaklı olacağından Türkiye'deki yatırımlar da azalmalar meydana gelecektir.

Ticari dengede yaşanan sorunların politik etkilerinin de ortaya çıkacağı

[14] Emel Parlar Dal, G20 Örneği Özelinde Türkiye'nin Yeni Küresel Yönetişim Stratejisi, içinde Emel Parlar Dal, Gonca Oğuz Gök, Tolga Sakman (Der. Küresel Yönetişim, Güvenlik ve Aktörler: 70. Yılında BM, İstanbul, Tasam Yayınları, 2016, s.311

[15] Kemal Kirişçi, Engaging Turkey: Turkey and the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Challanges, Means and Prospects for Trilateral Cooperation. Institute for Strategic Dialogue, 2013. ss.6

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
gerçeği göz önünde bulundurulduğunda bu durum Türkiye'nin AB ve ABD ile ilişkilerini ve dış politikasını gözden geçirip yeniden ele alacağı bir süreci de beraberinde getirecektir.

TTYO'nun imzalanması halinde Türkiye sahip olduğu jeopolitik konumunu fırsata çevirip uluslararası politikada manevra alanını genişletebilir. Bu noktada 2018 ortalarında açılan Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP) ve çalışmalarına başlanan Türk Akımı projeleri Türkiye'nin sahip olduğu önemli jeopolitik araçlar olarak kabul edilmektedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

2008 finansal krizi ile birlikte küresel düzende meydana gelen değişimler en net haliyle gözler önüne serilmiştir. Sunulan bilgiler ışığında söylenebilir ki, TTYO ile AB ve ABD 2008 finansal krizinin ardından büyüme hızlarında ivme yakalamak ve küresel ekonomide artan rekabetin gerisinde kalmamak adına önemli bir eşiktedirler. Anlaşmanın imzalanmasıyla birlikte başta Çin olmak üzere, Rusya, Hindistan, Brezilya ve Türkiye gibi yükselen ekonomilerdeki yatırım ve sermaye hareketliliğinin önemli bir kısmı ABD ve AB'ye doğru kayacaktır.

Anlaşmanın imzalanması ile birlikte ortaya çıkacak olan serbestleşme aracılığıyla küresel ekonominin seyri bir kez daha değişeceğe benziyor. Bu durumun yanı sıra ABD ve AB için yavaşlayan büyüme hızları, istihdam sorunu ve rekabet gücünde iyileşmelerin ortaya çıkacağı da açıktır. Nitekim araştırma sonuçları ve etki analizleri incelendiğinde iki tarafında ekonomik göstergelerinde olumlu eğilimlerin meydana geleceği öngörülmektedir. Ancak taraflar arasında büyük bir uyuşmazlık olabilecek gıda, kimyasal üretimde bulunan fabrikalar, yatırımcı-devlet ilişkisini düzenleyen hukuki temeller ve hizmet sektöründe oluşabilecek işgücünün serbest dolaşımı gibi konularda entegrasyonun ivedilikle sağlanamayacağı açıktır.

AB ve ABD ile ticari ilişkileri gelişmiş olan Türkiye içinse temel sorun Gümrük Birliği Anlaşması olarak gözükse de küresel ekonomide yükselen bir ülke olarak diğer ülkelere nazaran daha dezavantajlı bir konumdadır. Bu durumun yanı sıra AB ile üyelik konusunda mevcut konjonktüre bakıldığında uzun bir süre gelişme kaydedilemeyeceği açıktır. Bu ise ABD ile özel bir serbest ticaret anlaşmasının gerekliliğini daha da arttırmaktadır. ABD ile AB arasında uygulanacak sıfır gümrüğün Türkiye için ticaret sapmasını doğuracağı açıktır ki bu durum vergi gelirlerinde önemli bir açığa neden olacaktır. Bu bakımdan değerlendirildiğinde TTYO; Türkiye'nin oldukça yakından izlemesi gereken bir süreçtir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

TRANSATLANTIC TRADE AND INVESTMENT PARTNERSHIP AND TURKEY: OPPORTUNITIES AND CHALLANGES

Summary

The 2008 financial crisis, bringing with it the greatest recession of the last thirty years, brings to light the disruptions that have caused the question of the current international political economy paradigms. Following the crisis, international organizations such as IMF, World Bank, and developed economies such as US and EU countries have had difficulty finding remedial prescriptions from the adverse effects of the crisis and global governance has been inadequate in the face of the crisis. It is clear that the global liberal order is in a change and transformation. The parameter of this change and transformation is that direct foreign capital in flows are shifting from developed economies to emerging economies. The US and EU, which are among the largest developed economies, have taken the decision to develop a free trade agreement under the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) on November 28, 2011, through their High Level Working Group (HLWG). TTIP, which is on the agenda of the signing, is a major challenge for global markets and especially emerging economies, including Turkey. The aim of this study is to present conceptual knowledge for the TTIP and to answer the question that how Turkey will be affected by TTIP.

Keywords: Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP), EU- US Relations, Global Economy, Turkish Economy.

KAYNAKÇA

AKHTAR, S.I. ve JONES, V.C. (2014). *"Proposed Transatlantic Trade and Investment Parnership (TTIP): In Brief" CRS Report*, Congressional Research Service: 1-13.

AKKARACA KÖSE, Melike. *(*2012*). Agricultural Policy Reforms and Rural Development: Turkey and the EU,* Avrupa Çalışmaları Dergisi, 11(2): 75-98

AKMAN, M.Sait. (2014). *AB-ABD Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme*. Anakara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt.13, No.1, ss.1-29.

AKMAN, M.Sait (2014). *Transatlantik Ticaret Ve Yatırım Ortaklığı: Ortaya Çıkaran Etkenler, Kapsamı, Etkileri Ve Güçlükleri,* Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 36(2), 22-45.

ÇELEBİ, Işın, (2013), *ABD Ve AB'nin Yeni Ekonomik İş Birliği Stratejileri Ve Türkiye'ye Etkileri,* Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi, 21(2), 217-229

DERELİ, Deniz Dilara, (2016) *Transatlantik Ticaret Ve Yatırım Ortaklığı'nın*

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
Avrupa Birliği Ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Rekabet Gücüne Muhtemel Etkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler *Fakültesi Dergisi, Isparta, 2016, 21 (2), 441-452.*

European Commission, "Transatlantic Trade and Investment Partnership: The Regulatory Part", Erişim Adresi: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/july/tradoc_151605.pdf, Erişim Tarihi: 23.03.2017

FRANCOIS, Joseph, MANCHIN Miriam, NORBERG Hannah, PINDYUK Olga, TOMBERGER Patrick, (2013) *"Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment: An Economic Assessment"*, CEPR-Centre for Economic Policy Research, Erişim Adresi: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf Erişim Tarihi 23.03.2017

HAMILTON, Daniel. S. (2014). *America's Mega-Regional Trade Diplomacy: Comparing TPP and TTIP.* The International Spectator: Italian Journal of International Affairs, 49 (1), ss.82-84.

KIRCI, Hülya, (2016), 2008 Küresel Krizinin Kökeninde Yatan Hatalar ve Dodd-Frank Kanunu Düzenlemeleri, *Yönetim ve Ekonomi Celal Bayer Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Manisa, 23 (2), 467-484.

KİRİŞÇİ, Kemal, (2013). *Engaging Turkey: Turkey and the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Challanges, Means and Prospects for Trilateral Cooperation.* Institute for Strategic Dialogue, s.6

ÖZGÖKER Uğur, İNAMOĞLU Yusuf, (2016), *AB ve ABD Arasındaki Transatlantik Ticaret ve Yatırım Anlaşması (TTIP- Transatlantic Trade and Investment Partnership) ve Türkiye'ye Muhtemel Etkileri,* İstanbul Arel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(2): 1-14

PARLAR DAL, Emel, (2016), G20 Örneği Özelinde Türkiye'nin Yeni Küresel Yönetişim Stratejisi, (içinde) Emel Parlar Dal, Gonca Oğuz Gök, Tolga Sakman (Der.) *Küresel Yönetişim, Güvenlik ve Aktörler: 70. Yılında BM*, İstanbul: Tasam Yayınları.

ŞENSES, Fikret, ÖNİŞ, Ziya, BAKIR, Caner, (2015), *Ülke Deneyimleri Işığında Küresel Kriz ve Yeni Ekonomik Düzen*, 2. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.